

KİTAP İNCELEMESİ – 1

Hazırlayan: Meral YILMAZ*

YENİ KENT SORUNU

Yazar: Andy MERRIFIELD
(New Urban Question)
Duygu Toprak, Ceren Akyos (çev.);
F. Büşra Helvacıoğlu (editör),
İstanbul: Tekin Yayınevi,
Mart 2017, 184 s.
ISBN: 978-9944-61-196-1

Modern zamanların belirleyici özelliklerinden birisi demokrasinin yokluğudur. Demokrasiyi arayanlar da tam olarak "gerçek demokrasi"nin ne olduğunu bilemeseler bile bir arayış içerisindedirler. Bu arayışın politik bir örgütlenmeye dönüşüp, kendisini var ettiği başlıca yerlerden birisi kent olduğu için Andy Merrifield Yeni Kent Sorunu adlı kitabında kentsel topluma odaklanıyor. Yazarın bu kitabı yazmasındaki amacıysa, var olan düzeni politik açıdan sorgulayıcı bir eylemciliği güçlendirip ileri taşıyarak, politika ile diyaloga giren bir kuram kadar kuram ile diyaloga giren bir politika ortaya koymaktır. Merrifield aynı zamanda eleştirdiği düzeni kuramsal olarak dönemlere ayıran kavramlar geliştirir.

Merrifield kitabında kent hakkı, kent sorunu, asalak kent gibi kavramları kent üzerinden tartışmanın yanında "Yeni Haussmannlaştırma" gibi yeni kavramlar geliştirmiştir. Merrifield finansın, kurumların ve devletin çıkarlarını birleştiren Yeni Haussmannlaştırma'yı güç kullanma yoluyla gecekondulaşma için eleştiriyor. Aynı zamanda Merrifield "kent hakkı" kavramını da sıkça eleştiriyor. İnsanların verilmiş bir hakka sahip olmasını değil de, artık kendi savaşlarıyla kenti almaları gerektiğini belirtiyor. Yeni Kent Sorunu içerisinde Merrifield "asalak kent" gibi kendisinin olmayan kavramları da çokça kullanmıştır. Bu nedenle kentle ilgili daha önce farklı okumalar yapmış olmak kitabı okumayı kolaylaştıracaktır.

Merrifield güncel kent kuramlarıyla politik aktivizm arasında bağlantılar kuruyor, kentlerimizi ve yaşam alanlarımızı korumak için neler yapabileceğimizi tartışıyor. On dokuzuncu yüzyılda Paris'te uygulanmış politikaların artık küresel ölçekte yalnızca büyük başkentlerde değil, aynı zamanda daha küçük ölçekli kentlerde de geçerli olduğunu belirtiyor. Merrifield bu küresel kent politikalarının ulus ötesi finans ve iş dünyası seçkinlerince onaylandığını vurguluyor. On dokuzuncu yüzyılda Paris'te geçen olaylar gibi Prag Baharı'ndan ve Arap Baharı'ndan da söz ediyor. Arap Baharı'ndan en son örneği İstanbul'un Taksim Meydanı'nı dolduran "Occupy" hareketi başlığı altında ele alınan eylemlere kadar son yıllarda dünyanın pek çok farklı yerinde patlak veren

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Samsun, Türkiye.
E-posta: mrl.yilm17@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2150-5940>

demokrasi hareketlerinden esinlendiğini belirtmesi kitabında hangi tarihsel bağlam üzerinde durduğunu belirtmektedir.

Siyasi kurumların temsili olan hizmet anlayışlarının yalnızca kendilerinin ve iktidarda olanların çıkarlarına hizmet etmesiyle kent üzerinden gerçekleşen bir yağmalama, kötüye kullanma ve hilenin var olduğunu söylüyor. Bu duruma karşı yine kentin sokaklarında yeni bir ruh edinebilmek için çaba sarf eden toplumsal hareketlerin varlığını ve sürdürülüşünü tartışmaktadır. Öyle ki kent bir yandan sermaye birikiminin ana merkeziken, diğer yandan da toplumsal/sınıfsal çatışmanın alanıdır.

Andy Merrifield Haussmann'ın kent planlamasının on dokuzuncu yüzyıl Paris'inin işçi devrimlerinden kurtarmanın bir aracına dönüştüğünü söyler. Merrifield'in deyişle "Yeni Haussmanncı gösteri Paris'i," kapalı bir evren, dezenfekte edilmiş, kokusu giderilmiş, beklenmedik şeylerden yoksun, sürpriz barındırmayan, sarsıcı hiçbir şeye sahip olmayan, korunaklı bir evrendir." (Merrifield,2017: 87). Merrifield Manuel Castells'in kent sorununu kent hakkı için savaşan kentsel toplumsal hareketlerde karşılığını bulan bir soru olarak görmesinin ötesine geçer. Merrifield kent sorununu kendi şöyle tanımlamaktadır: "Yeni Kent Sorunu, bugün hala hakim konumda olan "alçak sürüleri" ile mücadele edecek, onların cephaneliğine ve ideologlarına karşı koyacak bir Jakoben hareket; toplumumuzu Yeni Haussmannlaştırmanın pençesinden kurtaracak ve onun ana karakteriyle kukllarına karşı savaş ilan edecek bir hareket yaratmakla ilgili"(Merrifield,2017:103). Artık savaşın ne işyerleriyle ne de kentlerle ilgili olduğunu ve işte bunun "Yeni Kent Sorunu" olduğunu belirterek, okuru bu yıkıma tanık olmaya davet ediyor.

Merrifield savaşın tüm dünyayla ve kentsel topluma ilgili olmasındaki bu ölçek genişlemesini ise Detroit'in öncesinde bir sanayi kenti iken, daha sonrası sanayinin Detroit'ten çekilmesiyle örneklendiriyor. Bu kentteki hizmet sektörüne kayma sürecinin dış göç artışını ortaya çıkarttığını belirtiyor. Böylece sorun Detroit gibi tek bir kentin var olmanın ötesinde küreselleşiyor. İnsanların bu değişim süreçlerinin sonunda toplumsal rollerinin dışında artık siyasi özneler olmaya başladığını vurguluyor. Merrifield Detroit gibi üretimin tüketim sahasına dönüştüğü ve sonrasında göç artışının ortaya çıktığı çöküntü alanlarından kent aktivizmine, toplumsal/sınıfsal çatışmaların kentsel hareketlerin doğuşunu, böylece deneyimlerini biçimlendirmesini ve kentlerin her türlü çatışmanın bir arada görüldüğü alanlara dönüşmesini sadece okumanızı değil, izlemenize olanak sağlıyor.

Yine Merrifield Haussmannlaşma tartışmasını yaparken "Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor"da Marshall Berman'ın Haussmannlaşmanın bir çelişmesini açığa çıkardığını belirtiyor. Buna göre, Haussmannlaştırma geniş bulvarlar yaparak insanların birbirlerine değmesini sağladığı için istenmemiş olumlu bir etki de ortaya çıkarmıştır.

Merrifield, Yeni Kent Sorunu'nun büyük bir bölümünde kent tartışmaları yapanların bütün tartışmalarını tüketim ilişkileri üzerinden ilerlettiklerini belirtiyor. Castells'in 1970'li yıllarda kent kavramını "kolektif tüketimin mekânsal birimi" olarak tanımlaması bu durumun en iyi örneğidir. Merrifield önemli noktalardan birisinin kenti yalnızca tüketim ilişkileriyle tanımlamak değil, aynı zamanda üretim ilişkilerini göz ardı etmemek olduğunu vurguluyor. Merrifield yöneticilerini bize kentin kıt kaynaklarının neden kıt olduğunu açıklamadığını ve buna karar verenlerin kim olduklarını hatta buna karar verenlerin kim olduğuna kimin karar verdiğini dile getirmediklerini belirtiyor.

Merrifield Yeni Kent Sorunu'nun başından sonuna kadar okuma isteğini yüksek tutuyor. Merrifield'in ayrıntılı betimlemeleriyle okur kitabı yalnızca okumuyor, aynı zamanda Merrifield gibi Marksist bir kent kuramcısının gözlerinden kentin sokaklarına, fabrikalarına, meydanlarına taşan bir toplumsal hareketliliği izleme olanağına sahip oluyor. Merrifield zaman zaman kullandığı "baldırı çıplaklar, alçak sürüleri, boktan durum" gibi argo sözlerle anlatmak istediği şeyleri daha açık bir dille anlatma yolunu

yeğlemiştir. Kitap boyunca güçlü anlatımı sayesinde okuyucusunun konudan uzaklaşmasına hiç izin vermiyor, konuyu ve işleyişi her zaman diri tutuyor. Son olarak Yeni Kent Sorunu'nun kimi bölümlerinin başlangıç sayfalarına yerleştirilen Baudelaire, Flaubert, Robespierre, Ravitz gibi önemli yazarlara ait cümleler kitabın vermek istediği iletiyi daha vurucu yapıyor.

Yeni Kent Sorunu vermek istediği iletiyi keskin ve güçlü bir biçimde vermekle birlikte kapalı anlatımıyla kent alanına dair çok okuma yapmayan bireyler için anlaşılması güç bir nitelik taşımaktadır. Merrifield kullandığı kavramları okuyucunun bildiğini varsayarak bu kelimeleri açıklama yoluna gitmiyor. Bu durumda ek okumaların ya da öncesinde yapılmış olan okumaların Yeni Kent Sorunu'nu okuyucusu için daha anlaşılır olacağını ortaya koymaktadır. Yine de Andy Merrifield kent yapısına, kent sorununa ve kente dair okuma yapan bireyler için okunması gereken bir kitap ortaya koymuştur.